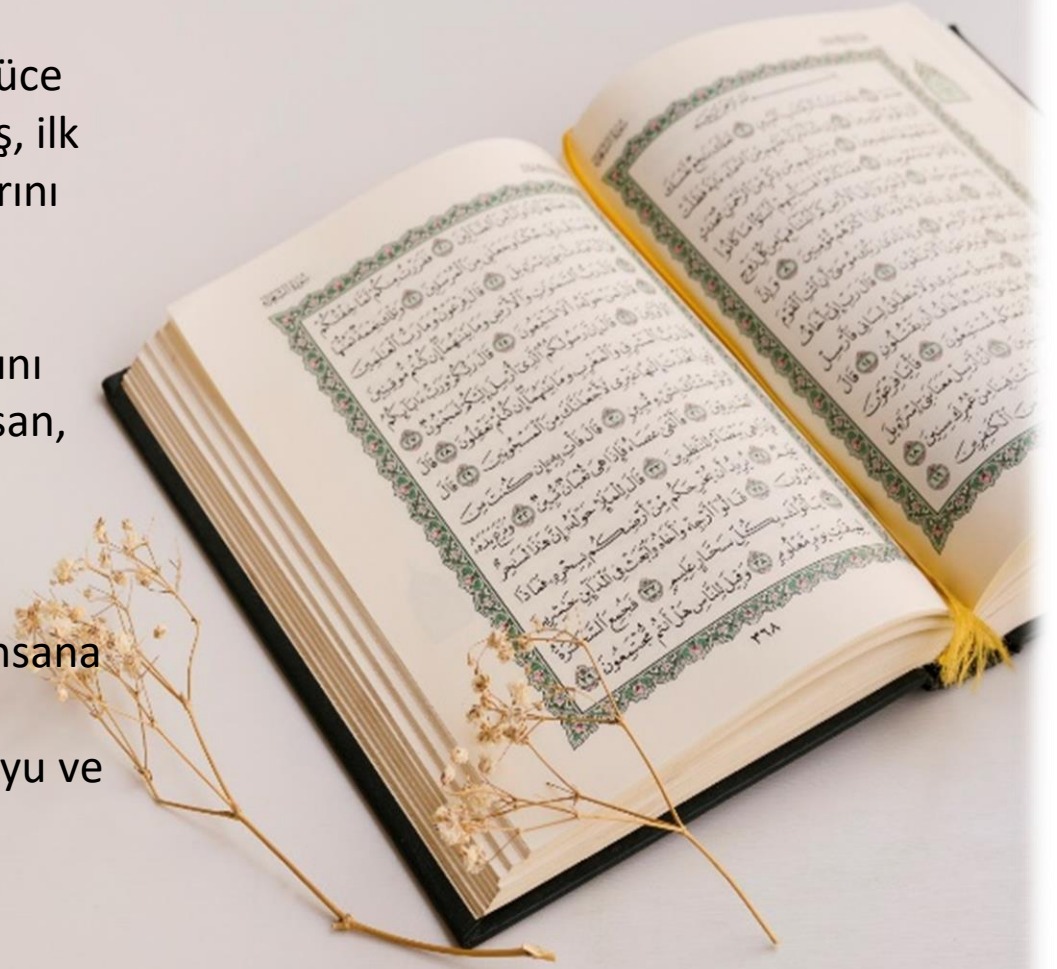

1. İnançla İlgili Felsefi Yaklaşımlar

- Akıllı varlık olan insanın en temel özelliklerinden biri düşünebilmesidir.
- İnsan bu özelliğiyle kendi varlığı, içinde yaşadığı kâinat, olgu ve olayların sebep sonuçları üzerine fikir yürütmüştür.
- İnsan, inanma ihtiyacı olan bir varlıktır. Yüce ve üstün bir güce inanmak ve bağlanmak, hak dine iman etmek onun fitratında vardır.
- Hz. Muhammed (s.a.v.), **“Her doğan (çocuk), fitrat üzere doğar. Sonra onu annesi ve babası Yahudi, Hristiyan ya da Mecusi yapar.”** (Buhârî, Cenâiz, 92.) buyurmuştur.

- Yarattığı kulunu en iyi tanıyan Yüce Allah; insanı başıboş bırakmamış, ilk yarattığı insandan itibaren kullarını vahiy yoluyla bilgilendirmiştir.
- Vahyin dışında sadece kendi aklını bilgi kaynağı olarak esas alan insan, zaman zaman şaşırmış ve doğru yoldan ayrılmıştır.
- Böyle dönemlerde Yüce Allah; insana yeniden özünü hatırlatmış, peygamberleri vasıtasıyla doğruyu ve gerçeği gün yüzüne çıkarmıştır.

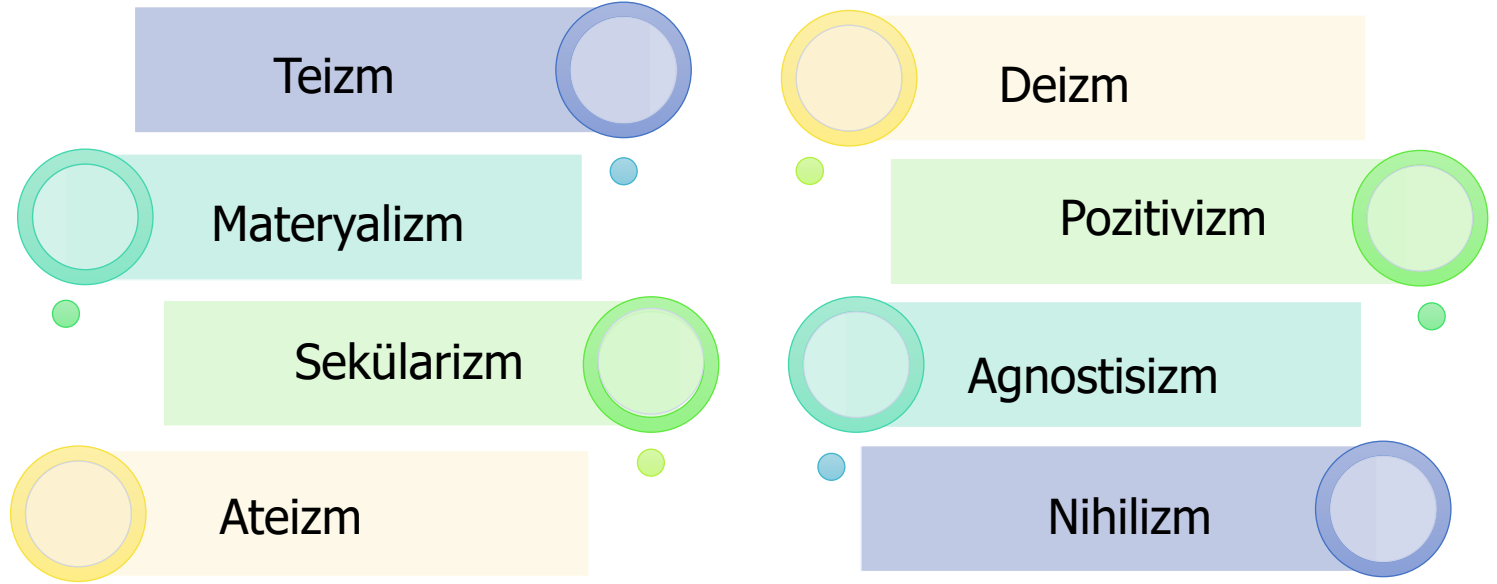
Orta Çağ Avrupa'sında kilisenin halk üzerindeki baskısı, akla ve bilime yönelik olumsuz yaklaşımı, sonrasında başlayan Rönesans ve Reform hareketleri, bilimsel ve teknolojik alanda yaşanan gelişmeler; **insana, dine, bilime, evrene, dünyaya bakışın değişmesine neden olmuştur.**

- Varlığı gerçekçi bir biçimde anlama ve açıklama çabası, tarih boyunca devam etmiştir.
- Eski dönemlerde var olan inançla ilgili felsefi yaklaşımlara teknolojinin geliştiği, iletişim olanaklarının arttığı günümüzde de yenileri eklenmiştir.

İnanç konusundaki felsefi yaklaşımlar, bilişim çağının imkânlarıyla küresel boyutta yayılma alanı bulmuştur.

İnanç konusunda ortaya çıkan felsefi yaklaşımlardan bazıları şunlardır:

Teizm

Yunancada "Tanrı" için kullanılan "teos" kelimesinden türetilmiştir.

Âlemi yaratan ve varlığı mutlak olan bir Tanrı inancını savunur.

Tanrı'nın varlığıyla birlikte, O'nun yaratıcılığını, gerçek, şuurlu ve iradeli bir varlık olduğunu kabul etmektir.

Tanrı'nın sonsuz güç ve kudret sahibi olduğuna, her şeyi bildiğine, gördüğüne, duyduğuna ve takdir ettiğine inanmaktır.

Tanrı'nın zati hakkında tam bilgi sahibi olunamasa da O'nun varlığı akilla bilinebilir.

Teizmin çeşitleri vardır

Monoteizm; tek tanrıçılık demektir. Bu kavram, her şeyi yaratan yüce ve üstün bir Tanrı'nın varlığına inanmayı ifade eder.

Politeizm ise çok tanrıçılık demektir. Bu anlayışa göre tanrı, birden fazladır. Politeistler, her biri farklı özelliklere sahip birden çok Tanrı'nın varlığına inanırlar. Her bir Tanrı'nın, özellikleri de görevleri de farklıdır.

Tevhit; Allah'ı (c.c.) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, O'nun tek ve eşsiz olduğuna inanma, O'na hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah (c.c.) için yapma demektir.

- İslam dinine göre yaratıcı inancı tevhide dayanır.
- Bu inancın temeli de vahiy ile oluşmuştur.
- Yüce Allah, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve büyüklükte eşsiz olandır.

Tevhidin zıddı olan şirk; Allah'a (c.c.) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etmek; zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konularında Allah'a (c.c.) başka bir varlığı denk görmek demektir.

Şirk, politeizmin bir çeşididir ve İslamiyet bunu kesin bir olarak reddeder.

Deizm

Latince Tanrı anlamında kullanılan “deus” kelimesinden türetilmiştir.

Tanrı'nın varlığına inanmakla birlikte zamanla Tanrı'nın yaratma dışındaki sıfatlarını reddeden düşüncenin adı olmuştur.

Deistler, Tanrı'nın varlığını ve âlemin yaratıcısı olduğunu kabul ederler.

Tanrı'nın âleme ve insana müdahil oluşunu kabul etmezler, vahyi ve nübüvveti reddederler. Onlara göre inancın kaynağı vahiy değil, akıldır.

Özellikle Tanrı'nın diriltme, rızıklandırma, cezalandırma ve affetme gibi sıfatlarını yok sayarlar.

İslamiyet, deizmi kesin olarak reddeder.

Dinimize göre evreni ve evrendeki her şeyi yaratan Yüce Allah'tır. Onun, evren üzerindeki hâkimiyeti sürekli olarak devam etmektedir. Evrendeki her şeyin var olması, varlığını devam ettirmesi Allah'ın (c.c.) sonsuz kudreti, bilgisi ve yaratıcılığı sayesinde olmaktadır.

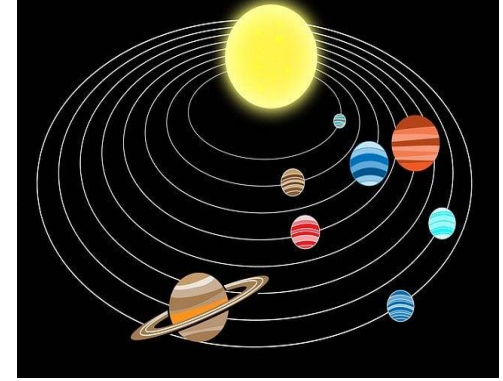

Çevremizde şahit olduğumuz; canlıların doğması, bitkilerin yeşermesi, ilkbaharda doğanın canlanması gibi olaylar Allah'ın (c.c.) yaratıcılığı ve sonsuz kudreti sayesinde olmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de yer alan, **"Göklerde ve yerde bulunan herkes, O'ndan ister. O, her an yaratma hâindedir."** (Rahmân suresi, 29. ayet.) ayeti bu durumu ifade etmektedir.

“Ektiğiniz tohuma ne dersiniz? Onu siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?” (Vâkıa suresi, 63-64. ayetler.)

“İçtiğiniz suya ne dersiniz? Siz mi onu buluttan indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz?” (Vâkıa suresi, 68-69. ayetler.)

“Allah, gökleri gördüğünüz herhangi bir direk olmadan yükselten, sonra Arş’a kurulan, Güneş’i ve Ay’ı buyruğu altına alandır. Bunların hepsi belli bir zamana kadar akıp gitmektedir. O, her işi (hakkıyla) düzenler, yürütür, ayetleri ayrı ayrı açıklar ki Rabb’inize kavuşacağınıza kesin olarak inanasınız.” (Ra’d suresi, 2. ayet.)

Allah (c.c.), insanı yarattıktan sonra başıboş bırakmamıştır. Bu husus ayetlerde şöyle belirtilir:

“İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder.”

(Kıyâmet suresi, 36. ayet.)

“Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?”

(Mü’minûn suresi, 115. ayet)

Materyalizm

- “Maddecilik” anlamına gelen Latince “materya” kelimesinden türetilmiştir.
- Var olan her şeyin maddeden ibaret olduğunu, maddeden bağımsız fizik ötesi bir alanın bulunmadığını iddia eder.
- Tanrı inancı, yaratılış, melek, vahiy, peygamberlik, kutsal kitaplar ve ahiret gibi dinî inançları kabul etmez.
- Evrenin amaçlı olarak, bilinçli bir güç tarafından yaratıldığını kabul etmezler.
- Özünde Tanrıtanımaz (ateist) düşünceye sahiptir.

Materyalist düşünceye göre maddeden ibaret olan uçsuz bucaksız evren, kendiliğinden oluşmuştur.

İslamiyet, materyalist anlayışı kesin olarak reddeder. Dinimize göre evreni ve evrendeki bütün varlıkları yaratan Yüce Allah'tır.

Evren ve **varlıklar hâdistir** yani **sonradan meydana gelmiştir**. Sonradan meydana gelen bütün varlıkların yaratıcısı olması gerekir. Kâinatta her şey, bir amaca matuf olarak, hak ve hikmete binaen, Allah (c.c.) tarafından yaratılmıştır.

“Biz, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları hak ve hikmete uygun olarak ve belirli bir süre için yarattık. İnkâr edenler ise uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.”

(Ahkâf suresi, 3. ayet.)

Dinimize göre âlem sadece görünen maddi âlemden ibaret değildir. Görünmeyen âlem de vardır ve buna inanmak dinimizde zorunludur. Kur’an’da görünmeyen âlem için **gayb** ifadesi kullanılır.

“Elif lâm mîm. O kitap (Kur’an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakiler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir. Onlar gayba inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.” Bakara 1-3

Pozitivizm

Auguste Comte tarafından kurulmuştur. Gerçeklik, deney ve olgulara dayanır.

Dini, insanlığın ilerlemesini engelleyen bilim öncesi düşünce tarzları olarak görür.

Sadece modern bilimi temele alan dünya görüşünün adıdır.

Din ile bilim arasında kesin sınırlar koyar. Bilimi dinin yerine ikame etmektedir.

Bu düşünceye göre bilimin ilerlemesiyle birlikte artık dine ihtiyaç kalmamıştır.

İNSANLIK TARİHİ		
İlk Aşama	Orta Aşama	Son Aşama
Teolojik Evre	Metafizik Evre	Pozitivist Evre
İnsanlar, kâinatı yaratan ve doğa olaylarını yöneten birden fazla tanrının varlığına inanmışlardır. Devamında ise tek bir tanrının varlığına inanma aşamasına geçilmiştir.	İnsanlık, doğadaki olayları soyut kuvvetlerle açıklamış, toplumsal olguları ise eşitlik, özgürlük gibi soyut kavramlara dayandırmıştır.	Değişen zaman, bilimsel alanda yaşanan gelişmeler, ulaşılan bilgi birikimi insanın düşüncesini de değiştirmiş ve artık insanlık, son aşama olarak pozitivism düşüncesine ulaşmıştır. Artık insanlık deneysel olarak kanıtlanamayan hiçbir bilgiyi kabul etmemektedir.

Pozitivist yaklaşım, İslam dininin ortaya koyduğu ilkelerle ve ilahi hakikatlerle çelişmektedir.

İslam'a göre sağlam duyular, bilgi kaynaklarından biri olmasına karşın tek bilgi kaynağı olarak kabul edilmez. Yüce dinimize göre doğru bilginin kaynakları selim akıl, vahiy ve sağlam duyulardır.

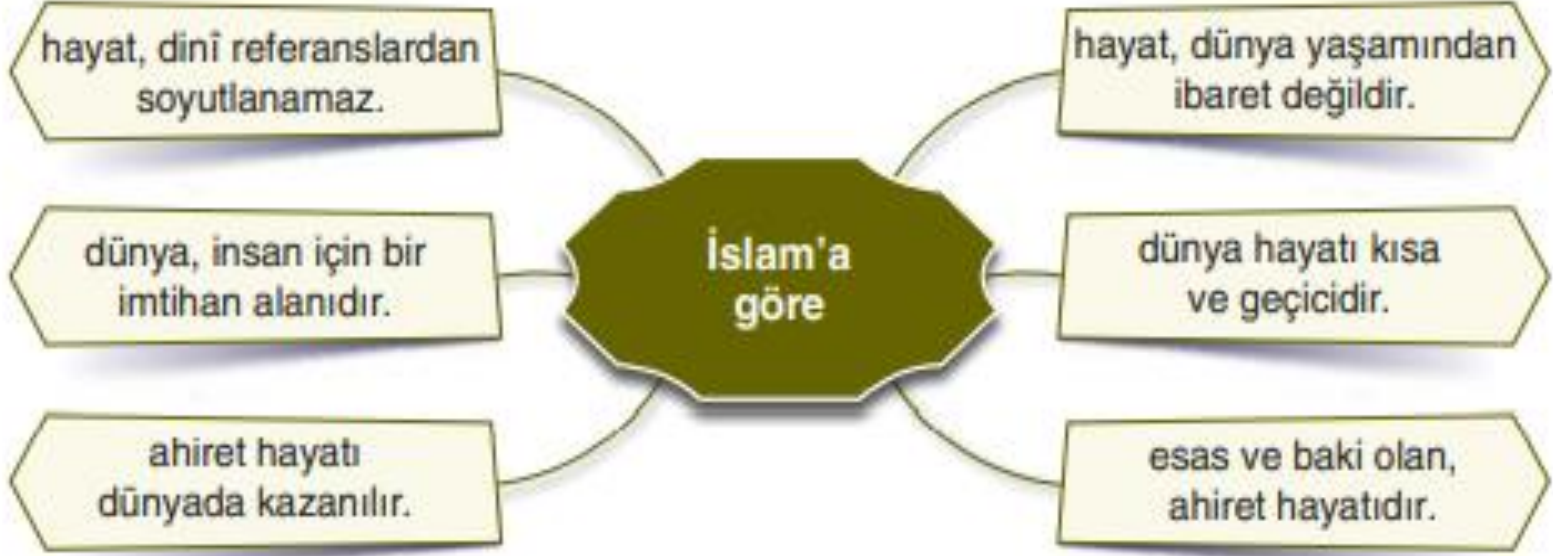

Pozitivist düşünce, metafizik olguları da reddeder. Duyularla ve deneylerle ispatlanmadığı için görünmeyen âlemi ve varlıkları kabul etmez. İslam'a göre Allah (c.c.), sadece insanların değil tüm âlemlerin Rabb'idir. O, görünen ve görünmeyen âleme hükmeden yegâne yaratıcıdır.

Sekularizm

- Bireyin toplumsal yaşamında, duyu ve düşüncelerinde dinin etkisinin tamamen silinmesi gerektiğini savunur.
- İnsanın ahiret düşüncesinden tamamen uzaklaşmasını, sadece dünya hayatına odaklanarak yaşamasını öngörür.
- Kişi, hayatını dini referanslara göre yönlendirmemelidir. Metafizik alem ve düşüncelerden sıyrılmalıdır.
- Dini hiçbir işe karıştırmadığı için dinden bağımsız ve uzak bir hareketi temsil eder.
- Sadece akla dayanarak sağlam, tutarlı ve insanı mutluluğa götürecektir bir ahlak geliştirebileceğini varsayar.

**Ey kavmim! Bu dünya hayatı bir sürelik yararlanmadan ibarettir,
ahirete gelince ebedilik yurdu işte orasıdır.”** Mü'min,39

“Dünya hayatı ancak bir oyun ve bir eğlencedir. Elbette ki ahiret yurdu Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?” En’am,32

- **Sekularizm ile laiklik**, günlük hayatta sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır.
- **Laiklik**, devlet yönetiminde herhangi bir dinin kurallarının referans alınmamasını, din ile devlet işlerinin ayrı yürütülmesini öngörür. Laiklik, daha çok devletin yönetsel niteliği ve siyasal alanla ilgili bir içerik taşır. Bireylerin özel hayatı için kurallar belirlemez.
- **Sekularizm**; bireyin duygularında, düşüncelerinde, işlerinde, kısacası hayatının her alanında dinden kendini soyutlaması, sadece bu dünyaya odaklanarak yaşamasını öngörür. Kişinin hem toplumsal hem de bireysel hayatını içine alan ve ilgilendiren bir anlayışı içerir.

Agnostisizm

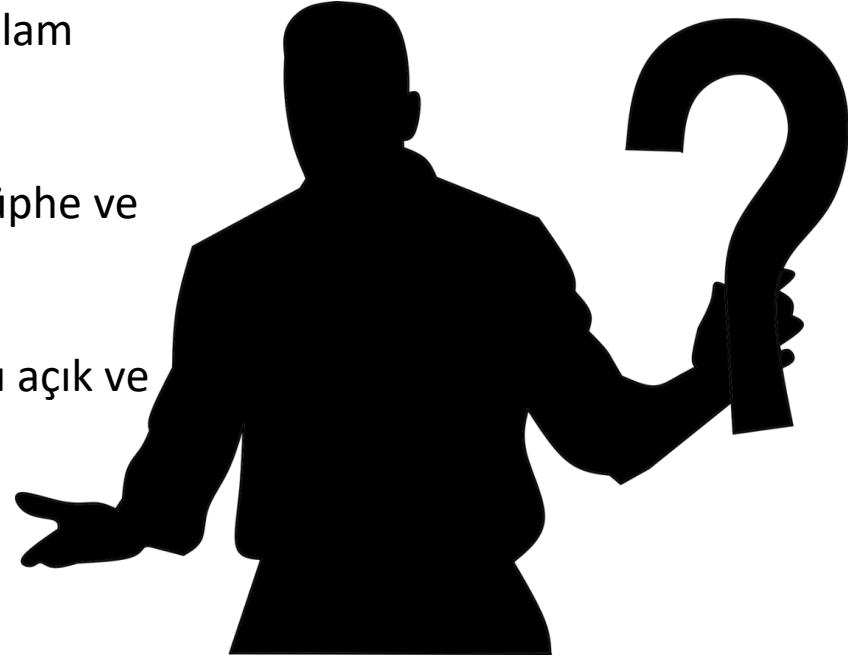
- Sözlükte "bilinmezlik ya da bilinemezlik" anlamına gelir.
- İnsanların mutlak bilgiye ve hakikate ulaşamayacağını ifade eder.
- Özellikle Tanrı hakkında kesin bilgi elde etmenin mümkün olmadığını savunur.
- Tanrı'nın varlığını kesin bir şekilde kabul eden teizme karşıdır.
- Tanrı'nın yokluğunu iddia eden ateizme de karşıdır.

Agnostikler, Tanrının var olduğunun da, olmadığının da bilinemeyeceğini savunurlar. Agnostiklere göre **tanrının varlığı da yokluğu da eşit lde ihtimal dâhilindedir.**

Agnostik düşünce İslam'la çelişmektedir. Çünkü İslam dininin temeli **imandır.**

Dinimize göre imanda şüphe olmaması gerekir. şüphe ve tereddüte dayalı iman, geçerli değildir.

Kur'an'da da açıklandığı üzere Allah'ın (c.c.) varlığı açık ve kesindir. Bu konuda en ufak bir şüphe yoktur.

Yunanca'da olumsuzluk bildiren "a" ön ekiyle Tanrı anlamına gelen "teos" un birleşiminden oluşur.

" Tanrıtanımazlık " anlamına gelir.

Ateizm

Tanrı'nın var olmadığı inancına dayanan felsefe akımıdır.

Sadece Tanrı'ya değil metafizik alana ait her şeye karşıdır.

Onlara göre yeryüzünde kötülüğün varlığı, Tanrının yokluğunun kanıtıdır.

Ateistler **evrenin kendi başına var olduğunu, tanrı tarafından yaratılmadığını, kendi iç yasaları çerçevesinde bugünlere geldiğini, dışarıdan bir müdahaleyle de (Tanrı'nın iradesiyle) şekillenmediğini** iddia etmişlerdir.

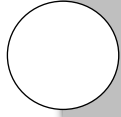
Ateistlerin iddia ettiği gibi evrende yaratıcı olmadığı düşüncesi İslam inancına aykırıdır.

- “Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdır? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır! Onlar bir türlü anlayıp inanmazlar.” (Tûr,35-36)

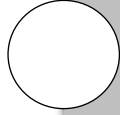

- “Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek? diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.”

(Yâsîn suresi, 78-79. ayetler.)

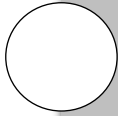

"Hiççilik" şeklinde Türkçeye tercüme edilir. İnkarcılık temeline dayanır.

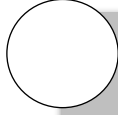

Hayatın anlamını boşluk, hiçlik, anlamsızlık gibi kavramlara indirger.

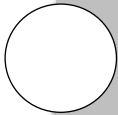
Nihilizm

Bu bakış açısının etkisiyle varlık, bilgi ve değer alanında olumsuz yaklaşımları öne çıkarır.

Anlam, değerler, inançlar, ahlak, siyaset, düzen gibi kavramları yerinden ederek bunları geçersiz kılmaya çalışır.

Tanrının varlığını reddederler ve insan iradesinin özgür olmadığını savunurlar.

Biliyor musunuz?

✘ Felsefi yönden hiçbir gerçek kabul etmeyen

✘ Sosyal yönden var olan toplum düzenini benimsemeyen

✘ Siyasi yönden her türlü otoriteyi reddeden

✘ Ahlaki yönden hiçbir değeri tanımayan

kişilere
nihilist
denir.

Nihilizm; evrenin anlamsız ve amaçsız olduğunu, hayatın ve insanın değeri ya da anlamı olmadığını, kendisi için yaşanmaya değer hiçbir şeyin bulunmadığını savunur.

İslamiyete göre evren ve insan, amaçsız yaratılmamış, aksine her şey, bir amaca yönelik olarak ve bir hikmete binaen yaratılmıştır.

“Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık. Bu (yaratılanların boş yere yaratıldığı iddiası), inkâr edenlerin zannıdır. Cehennem ateşinden dolayı vay inkâr edenlerin hâline!”
(Sâd suresi, 27. ayet.)

- İslam, kötümser ve karamsar bakışı kabul etmez. Ümitsizliğe düşmemek gerektiğini hatırlatır. Dinimize göre yeryüzündeki her şey, insan için ve en güzel şekilde yaratılmıştır. İnsan, Allah'ın (c.c.) kendisi için yarattığı nimetlerden serbestçe faydalanmalı ve onları var eden Rabb'ine (c.c.) şükretmelidir.

- Nihilizmdeki her türlü otoriteyi reddetme görüşü İslam'la çelişir. Dinimize göre insan Allah'a, peygambere, kendi içinden yöneticilere, koyduğu kurallara itaat etmelidir.

Kötülük Problemi

- İnançla ilgili felsefi akımların ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında etkili olan meselelerden biridir.
- Yeryüzünde kötülüğün varlığı, Tanrının varlığı ve nitelikleri hakkında tartışmalar ortaya çıkarmıştır.
- Felsefi inançlar, yeryüzünde kötülüğün olmasını temel problemlerden biri kabul etmiştir.
- Bu problem çerçevesinde tanrı inancıyla ilgili olarak ilahi dinlerin ortaya koyduğu inançlara aykırı düşünceler geliştirmiştir.
- Bazı felsefi yaklaşımlar kötülük problemi sebebiyle Tanrıyı inkar yoluna gitmiş, bazıları da tanrının mahiyeti hakkında farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

“Tanrı varsa yeryüzünde neden bu kadar çok kötülük var?”

Tanrı, kötülükleri niçin önlemiyor?

Tanrı'nın kötülükleri önleyecek gücü yok mu?

Gücü yetmiyorsa tanrı, güçsüz bir varlık mıdır?

**Gücü yettiği halde kötülüğü engellemiyorsa o halde tanrı,
iyi niyetli değil mi?**

- **Ateistler**, “Eğer tanrı olsaydı, dünyada bu kadar kötülük olmazdı.” düşüncesine dayanarak inançlarını temellendirme yoluna gitmişlerdir.
- **Deizm** gibi bazı inanç biçimlerinde ise tanrının yeryüzündeki hayata ve gerçekleşen durumlara hiç karışmadığı düşüncesi ön plana çıkmıştır.

İslam'a göre hayrı da şerri de yaratan Yüce Allah'tır.

Allah'ın (c.c.) şerri yani kötülüğü yaratması, olumsuzluk olarak değerlendirilemez. Bu, ilahi imtihanın gereğidir. Şer olmasaydı hayrın da değeri kalmazdı.

Allah (c.c.), insanı hayra da şerre de yönelme potansiyeline sahip bir varlık olarak yaratmıştır. Allah'ın (c.c.) bahşettiği **akıl** ve **irade** sayesinde insan, iyi ile kötüyü birbirinden ayırabilir. Özgür iradesiyle de isterse iyiye, dilerse de kötü olana yönelir.

İnsan iyiye yönelirse Allah (c.c.) tarafından mükâfatlandırılacak, kötüye yönelirse yaptıklarının cezasını çekecektir. Bu husus bir ayette şöyle belirtilir:

“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür.”
(Zilzâl suresi, 7-8. ayetler.)